

مقاله

نکاتی در آموزش روش یادداشت برداری از سخنرانی و روش نگارش یک پژوهش

سهیلا شهشانی

روش یادداشت برداری

زمان گوش دادن به یک سخنران چگونه به وی گوش می دهیم؟ چه مطالبی برای ما مهم هستند؟ آیا صدای او اهمیت دارد؟ آیا بحث او مطرح کردن موضوعی است که در زندگی روزمره مطرح است؟ آیا موضوعی است علمی و در یک سلسله مباحث جایی دارد؟ باید بدانیم در گوش فرادادن در پی چه هستیم. اگر بخواهیم تحت تاثیر عواطف نباشیم و به خاطر روشهای آئین سخنوری، تحت تاثیر بالا و پایین آمدن صدا و ارائه مثالهای خنده آور که ممکن است در ابتدا برای جلب نظر و یا در میانه بحث برای جلوگیری از خستگی عنوان می شوند، باید متوجه اصل بحث سخنران شویم و اولین کار برای ما باید توجه به عنوان مطلب باشد و آن را باید یادداشت کنیم. در زمان شنیدن صحبت، باید لغات مربوط به بحث را به صورت تک تک یا در جملات کوتاه درج کنیم. آنچه ابتدا ممکن است جالب توجه باشد، شاید مهمترین بخش صحبت نباشد. نیازی نیست جملات معترضه یا آنچه به عنوان مثال و خاطره برای رساندن معنا عنوان می شوند یادداشت شود. اشاره به آنها برای یادآوری کافی می باشد، آنهم شاید در پرانتز. باید کوشش شود رشته اصلی کلام دنبال گردد و آن را باید به دقت یادداشت کرد. نتیجه گیری دقیقا از همین رشته کلام است که البته گاهی فرار است، ولی بحث منسجم بحثی است که در

چارچوب هدفی که گوینده خواسته عنوان کند، انجام شده و شنونده بتواند آن بحث را قدم به قدم پیگیری و درک کند و آن را درج نماید، البته به اختصار.

روش مطرح کردن سوال در یک سخنرانی

بسیاری از اوقات، سوال شنونده سوال نیست بلکه خودنمایی است و باید از آن گریخت. سوال ممکن است پایه ای باشد و اهمیت بحث مطرح شده را با دلایلی زیر سوال ببرد. مطرح کردن این موضوع ممکن است سخت باشد، زیرا انگار کل سخنرانی را به پرسش گذاشته‌اند. سوال ممکن است راجع به یک جزء از کل صحبت باشد و بخواهد گوینده مطلبی که روشن ادا نشده را باز کند و بیشتر در مورد آن بخش توضیح دهد. سوال ممکن است از گوینده بخواهد بحث را بصورت تطبیقی عنوان کند، یعنی به آن در مکان و زمانی دیگر نیز بپردازد. سوال ممکن است با دادن اطلاعات موازی سعی کند نشان دهد که نتیجه گیری کامل نبوده است... سوال باید دلیل و ارزش مطرح شدن را داشته باشد و از سر میل پرسش کننده برای عنوان کردن خویش نباشد. سوال باید دارای موضوعی با اهمیت باشد و یا صرفاً روشنگری آنچه گفته شده است را هدف قرار دهد.

روش جستجوی موضوع تحقیق

موضوع تحقیق از کنجکاوی در مورد یک موضوع متفاوت است. در مورد بسیاری از موضوعات اطلاعات وسیع وجود دارد و با کمی جستجو می توان موضوعی که دانشجو در مورد آن کنجکاو هست را بیابد. اگر او سوالی داشت که در مورد آن مطلب کافی وجود نداشت، و دانشجو نتوانست با رجوع به آنچه هست پاسخ به کنجکاوی خود را بیابد، آنگاه میتوان گفت که یک تحقیق باید صورت گیرد. در غیر این صورت، کار نوشتن از متون موجود رونویسی می باشد. رونویسی هم البته فایده و جای خود را در آموزش دارد، ولی نباید به یک رونویسی نام پژوهش داد.

در یک تحقیق دانشجو دقیقا این موضوع را عنوان می کند که او جایی خالی را میخواهد پر کند و آنچه قبلا به آن پرداخته نشده بود را عنوان می کند. در یک تحقیق پایگاه فکری جدید، روش جدید، انباشتی جدید و یا نظریه ای جدید برای پرداختن به انباشتی قدیمی ممکن است مطرح شود. بنابراین ابتدا باید آنچه هست را در درون یک موضوع مطرح کرد تا بتوان به خواننده اثبات کرد جایی برای تحقیق وجود دارد.

تحقیق ممکن است تاییدی و یا ابتکاری باشد. اولی آن است که تحقیقی موجود است و فرد در نوشته خود آن را تایید می کند و مثالی بر آن اضافه می کند، یعنی نوشته جدید در چاقوب کار قبلی می باشد که به آن ارجاع دقیق می دهد. هرچند در کار ابتکاری هم باید از متون دیگران استفاده کرد، ولی باید نشان داده شود که این پژوهش جدید از نظر پایگاه فکری و/ یا اطلاعات و/ یا مکان جدید است.

یافتن عنوان برای یک پژوهش

اولین کاری که دانشجو باید انجام دهد یافتن یک عنوان برای کار تحقیقی خود می باشد. هر چند با گذر زمان و کار روی موضوع آن عنوان تغییر کند، ولی لازم است یک عنوان برای محدود و مشخص کردن کار در ابتدا انتخاب شود. عنوان باید جذاب باشد تا خواننده مشتاق خواندن شود ولی نباید تاثیر عجیب بگذارد تا از جدیت آن بکاهد. یافتن عنوان دقیق، صحیح و نو، ابتکاری است که نشانه خلاقیت نویسنده و صحیح و دقیق اندیشیدن وی است. در یک عنوان، موضوع و مکان تحقیق مشخص می شوند.

در ابتدای یک مقاله توضیح در مورد عنوان لازم است که چرایی و چگونگی دست یافتن به آن و اهمیت آن را که همانا اهمیت موضوع است باید نشان داد.

روش نگارش

روش نگارش با گذر زمان و تمرین پیشرفت می کند. اعتماد به نفس نویسنده به اثبات موضوع مطرح شده در نگارش وی هویدا می گردد و استفاده از لغات صحیح و غیر تکراری و حتی ابتکاری نشانه ذهن با دغدغه وی

می باشد. روش نگارش باید اصول نگارش صحیح را بشناسد و با رعایت اصول دستور زبان پیش رود و آنچه محاوره ای است را در گیومه بیاورد. از کتابهای روش نگارش باید برای استفاده صحیح از علامتها استفاده کرد. دادن نقل قول به کار دیگران از اصول روش نگارش صحیح است و فقط نمیتوان مطلبی را عنوان کرد و نام نویسنده و کتاب را داد. خواننده باید به کجای کتاب رجوع کند تا مبحث و یا ارجاع نویسنده را بیابد؟ بنابراین قید صفحه لازم است.

روش نگارش باید آنچنان باشد که حرکت از ابتدا تا انتها در آن وجود داشته باشد و خواننده ببیند که دارد سیری را طی میکند و دانش و آگاهی‌هایی کسب می کند تا به نتیجه برسد. مبحث نباید تکراری باشد؛ یعنی نباید در یک قسمت درجا بزند، بلکه باید وقت برابر برای بخش های مختلف لحاظ شده باشد. از هیچ بخشی نباید سریع عبور کند و بی حوصلگی در کار دیده شود. حرکت از هر بخش به بخش دیگر باید منطقی باشد و خواننده درک کند چرا جای هر بخش آنچنان که هست تعیین شده است. ابتدای هر بخش باید به انتهای بخش قبل متصل باشد تا شکاف در کل کار موجود نباشد.

استخراج داده های لازم

همه تحقیق ها نیازمند داده های ابتدایی از جمله نقشه محل، آمار رسمی و دایرالمعارف های معتبر و مهم ترین کتابها و مقالاتی هستند که به موضع و محل پرداخته اند. یک نوشته خوب از منابع به روز استفاده می کند تا نشان دهد از مباحث جدید درمورد موضوع نیز مطلع است. دانشجو پس از گردآوری منابع اصلی، ممکن است طی کار متوجه منابع دیگر نیز بشود و آنها را به فهرست منابع اضافه کند.

حال بر مبنای موضوع تحقیق او شروع به یادداشت برداری از متون می کند. آنچه در این مرحله اساسی است آن است که هر موضوع یادداشت شده باید روی برگه متفاوت با یک عنوان نوشته شود تا وقتی زمان نگارش می گردد، بتواند مطالب را راحت بازبینی کند. در ضمن منبعی که از آن استفاده کرده را با قید صفحه باید یادداشت کرده باشد، تا زمان نگارش در جستجوی جای منبع وقت تلف نکند.

رده بندی متون

بعد از آنکه یادداشت برداری به مرحله نهایی رسید، دانشجو باید کوشش کند فهرست مطالب را برای کل مقاله در یک صفحه بنویسد و سپس بر آن مبنا یادداشت‌های خود را منظم کند. امکان جابجایی وجود دارد و نگارنده باید ذهن خود را برای تغییر آماده و باز نگاه دارد. در طی کار نیز، باید متن بارها خوانده شود تا نگارنده متوجه توالی منطقی متن گردد و اشتباهات را جبران کند. بازخوانی نهایی و رضایت از آن میتواند به کار شکل نهایی بخشد.

در رده بندی و فصل بندی در همان ابتدای کار پس از عنوان کردن موضوع، باید مشخصا نوشته شود که روش تحقیق چگونه است؟ کتابخانه ای، تحقیق میدانی و انواع روش های استفاده شده باید عنوان شوند.

اتخاذ روش صحیح برای شروع بحث

مباحث یا خود حائز اهمیت هستند و یا به خاطر زمان و یا جامعه ای که آنها را مطرح می کند. دانشجو باید نشان دهد که اهمیت موضوع را از کجا یافته و چگونه می خواهد به خواننده ثابت کند که این موضوع مهمی می باشد. او باید بگونه ای موضوع را معرفی کند که گویی مهمترین دغدغه او و یا جامعه علمی و یا کل جامعه می باشد. اشتیاق او به کار باید هویدا باشد و حقانیت موضوع میتواند اشتیاق وی را نشان دهد.

نگارش متن

پس از آنکه استخراج منابع و رده بندی مطالب استخراج شده بر مبنای فصول انجام شد، نگارنده باید شروع به نگارش کند. شروع با نیایش و تشکر ممکن است برای یک نویسنده نیکو باشد، و برای دیگری عنوان کردن اصل مطلب در جمله اول و یا مطرح کردن پرسشی که در جامعه مطرح است و اینکه متن کوشش می کند بدان پاسخ دهد. بر نویسنده است که روش خود را پیدا کند که چگونه میخواهد با اولین جمله با خواننده ارتباط بر قرار کند و خود و کار خود را به او معرفی کند. جملات اول هر متن بسیار کلیدی هستند و برخی این کلام

مقدمه را در انتهای کار نگارش می نویسند، یعنی زمانی که می دانند دقیقاً مطالب عنوان شده در متن چه هستند و می توانند تصمیم بگیرند بهترین راه و لغات برای معرفی متن چه می باشد.

نگارش کل مقدمه را نیز بهتر است برای زمان پایان کار گذاشت تا احاطه کامل بر متن داشت. مقدمه باید به صورت اشاره گونه نتیجه را منعکس کند تا اشتیاق در خواننده بوجود آورد که متن را بخواند. حرکت و منطق فصول را از یکی به دیگری در مقدمه میشود عنوان کرد و در همه اینها باید کوشش کرد تا کنجکاوی خواننده را برانگیخت و او را متوجه اهمیت موضوع کرد. باید نشان داد که برای نویسنده در زمان تحقیق این کار مهمترین کار بوده و دلایل آن را نیز اذعان داشت تا حقانیت موضوع بر خواننده واضح گردد.

مقایسه متون

با خواندن متون، دانشجو متوجه میشود نویسندگان نظراتشان از یکدیگر متفاوت می باشد و اینجاست که در زمان معرفی موضوع و عنوان کردن مسئله و یا یافته های دیگران باید به این تفاوت‌ها و یا شباهت‌های بین نوشته های دیگران پردازد. این بخش بسیار مهمی از کار او می باشد، زیرا با مطرح کردن تفاوت‌ها و شباهت‌ها در مطالب یا نظریه های دیگران میتواند پایگاه فکری خودش را پالایش کند و تصمیم بگیرد چه مطالبی برایش مهم است یا سرلوحه کارش است و به او چارچوب کارش را می دهد. مقایسه ممکن است از هر بخشی از کار دیگران باشد، از لغات ویژه مهم گرفته تا نظریه و مطالب مورد بررسی و استفاده دیگران.

تحلیل دادها

اطلاعات مورد استفاده را میتوان تحلیل کرد، یعنی اطلاعات را به بخش‌های کوچکتری تقسیم کرد و در مورد هر یک از آنها بحث کرد. در این بحث باز میتوان مقایسه انجام داد تا آنچه مورد بحث است شفاف‌تر شوند. تحلیل داده ها ممکن است جداگانه انجام شود و در متن در جای صحیح ارائه گردد.

نتیجه گیری

ارایه کل مطالب باید به نتیجه ای منجر شود که پاسخ به سوال اولیه پژوهشگر بوده است. البته شاید همیشه نتیجه آنطور که دانشجو تصور میکرده نبوده باشد و باید این نکته را در نتیجه گیری بیاورد و بگوید چه اطلاعاتی موجب شده او متوجه این وضعیت شود. اصل پژوهش بر همین موضوع استوار است که تحقیق یک سوال است، بنابراین از ابتدا نمیشد پاسخ را داشت و محقق نسبت به نتیجه گیری بر مبنای انباشت اطلاعات و تحلیل های بعدی میتواند به نتیجه دست یابد. او باید نشان دهد که این امکان وجود دارد که تحقیقات بعدی به نتیجه دیگری برسند و یا به این نتیجه گیری اضافه کند و یا آن را رد کند.